

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia Zaringo Badensis

Schöpflin, Johann Daniel

Carolsruhae, 1763

Epocha sausenberg a-friburgensis

[urn:nbn:de:bsz:31-295084](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-295084)

---

*EPOCHA SAUSENBERGA-
FRIBURGENSIS.*

§. XIII.

Quarta Periodus, quam *Sausenberga - Friburgensem* nominamus, cum Friderico I. Comite Friburgensi incepit.

Rudolfus I. Marchio, Lineæ Sausenbergicæ auctor, præter tres filios Henricum, Rudolphum, Ottonem, filiam quoque reliquerat Annam, quam Fridericus, Comes Friburgensis, cum promissa 700. marcarum argenti dote An. 1318. duxit uxorem. Henricus, Annæ frater, parata pecunia dotem Friderico cum solvere non posset, Landgraviatum Brisgovie ei & patri ejus Conrado oppigneravit, & quidem antichretico jure. (r)

Landgra-
viatus
oppigne-
ratio.

Oppigneratio facta I. consensu fratrum Henrici, Rudolphi & Ottonis, quin etiam patruum eorum, Henrici III. Hachbergæ

(r) Edita hæc Charta in Diatriba, eui Tit. *Oesterreich. Beantwortung contra Bayern*, Part. II. pag. 59.

Marchionis, ac filiorum ejus. II. Oppigneratus est Landgraviatus Brisgoviae cum vasallis, judiciis, juribusque universis. III. Pretium pignoris fuerunt septingentæ argenti mixti marcæ, Friburgensis valoris. IV. Evictio promittitur Comiti, præstanda per obstagium in urbe Friburgo. V. Reluctio oppignerantibus solis eorumque heredibus, Landgraviatum sibi servaturis, permissa. VI. Additur memorabilis conditio, ut vici Landgraviales, in Saufenbergæ Marchionum potestate mansuri, ab Imperio, non a novo Landgraviatus possessore, Comite Friburgi, in posterum acciperentur in feudum, iisdemque possiderentur juribus, quibus alii Brisgoviae Nobiles à Landgraviatu vicos tenerent.

§. XIV.

Landgraviatus
divisus.

Apparet hinc, & ex sequentibus luculentius apparebit, non omnem Landgraviatum, sed illas modo ejus partes Comitibus Friburgi fuisse oppigneratas, quæ extra Hachbergæ & Saufenbergæ Dynastias sitæ fuerunt. Duas ergo ob causas titulo Landgraviatus Brisgoviae, post oppignorationem quoque, Saufenbergici Marchiones utebantur. Primo, quod Landgraviatus oppigneratus modo fuerat, non alienatus. Secundo, quod jura Landgraviatus in terris suis sibi servarunt Marchiones oppignerantes, adeoque in illis manserunt Landgravii; solutis Comiti Friburg. 700. marcis argenti ad omne exercitium Landgraviale redituri.

In

In Charta An. 1327. data Gebvilæ in Alfatia, Rudolfus & Otto Marchiones, Annæ fratres, diferte *Landgraviū Brisgoviæ* vocantur. Henricus de Sliengen, Scultetus Bafil. in folenni quodam Instrumento An. 1333. eosdem hoc titulo fratres exornat.

§. X V.

Oppigneratus autem Landgraviatus feudum cum esset Imperii, opus erat confirmatione Cæsarea, quam Ludovicus Bavarus An. 1334. impertivit Uberlingæ, ubi Landgraviale iudicium Comiti Friburg. Friderico exercendum tradidit, donec Marchiones Hachberga - Saufenbergici debitas 700. marcas ei persolverint. Anno sequenti, mortuis jam Henrico oppignerante & Anna sorore ejus, Rudolfus & Otto, fratres, promissam An. 1318. evictionem tertio, postquam moniti fuerint, mense præstituros se polliciti sunt. Plenariam Landgraviatus Brisgovici cessionem ex evictione hac nemo eliciat.

Oppigner-
ationis
confir-
matio.

§. X V I.

Anno 1336. Fridericus, Friburgi Comes, patri suo Conrado partem suam (s) Landgravialis iudicii per triennium reliquit, ita tamen, ut dimidiam emolumentorum ejus partem

Fribur-
genfes
Conradus
& Fride-
cus.

(s) *Als verre als es mich anhöret.*

servaret, quam etiam concessurus erat patri, si forte hoc ipse celebraret iudicium.

Marchio-
nes Ru-
dolfus &
Otto.

Anno 1346. Rudolfus & Otto Marchiones vicum *Nider-Eggenheim*, ad Barones de Krenchingen tum spectantem, in Dominio Saufenberg. & Landgraviatu suo situm esse dicentes, iudicia publica ibidem sibi vindicarunt. Res ad arbitrum delata, Conradum a Berenfels, qui definito tempore probationem & testimonia a Marchionibus proferri postulavit. Decennio post Otto Domini in Saufenberg & *Landgraviu Brisgovia superioris* titulum assumpsit; (t) quum iussu eius iudicium provinciale Thannenkirchæ haberetur. (u) Saufenbergicæ enim terræ in superiore Brisgovia sitæ sunt.

§. XVII.

EgenoIV
Friburg.

Anno 1359. in vigilia S. Ulrici Egeno Comes Friburg. & Landgravius Brisgovia, Friderici defuncti frater, Snevelinos, Valckensteinos & Morferos de vicis *Betzingen* & *Schaffhausen* Friburgi investivit. Charta munita fuit sigillo *Egenonis Comit. in Friburg, Landgraviu Brisgavie*; unde feuda hæc Landgravialia

(t) Marggraff Otte von Hachberg Herr zu Saufenberg und Landgraf in Oberen Brisgonue.

(u) An. 1356. Ein offener Landtage zu Thannenkilche uffen der Herrschaft eygen u. in sine Landgericht.

tum fuisse colligimus. Egeno enim, feuda Friburgensia conferens, titulo *Landgravi* abstinere solebat. Eodem anno, die Jovis ante Palmas, a Carolo IV. Imp. de Brisgoviae inferioris Landgraviatu Moguntiae investitus est Egeno. (x) At anno sequenti Landgraviatus universi investituram obtinuit. (y)

Cæsar in concedendis privilegiis nimium, ut omnes norunt, liberalis, duas has investituras, sibi contrarias, dedit. Anno enim 1318. in Charta oppignerationis Marchiones Hachberga-Sausenbergici Landgravialia, in terris suis Marchicis, jura sibi diferte reservaverant, & ob id ipsum Landgravios se superioris Brisgoviae vocarunt. Distinctionis in superiorem & inferiorem Landgraviam origo hinc prognata videtur. Antiquiora enim hujus distinctionis vestigia nullibi occurrunt.

§. XVIII.

Anno 1368. Friburgum sui juris factum libertatem accepit, jura sua vendente Eginone IV. Comite, paucos post menses tamen Austriæ Ducum subjicienda imperio. (z) **LEXICI BASIL.** auctores (a) Comitem Hugonem An. 1367. Brisgoviam Austriacis

Fribur-
gum ven-
ditum,
non Land
graviatus

K k k 2

(x) MALDONER in *Hist. Ms. Brisgoviae*, ex Archivo Friburg.

(y) GLAFEY *Anecd. n. 205.* HERRG. *Genealog. Habsb. Tom. II. n. 217.*

(z) Vid. in Comit. Friburg. supra pag. 252. sq.

(a) In verbo *Brisgau*.

vendidisse scribunt. Scribere debuissent, Eginonem An. 1368. Friburgensibus ipsis vendidisse Friburgum. Approbat tamen hæc verba anonymus Scriptor, (b) additque Imperio damnosum tum fuisse creditum, si Landgraviatus Brisgoviæ a Friburgo distraheretur. Subjungit porro, Leopoldum Austr. An. 1370. Rudolfo Badensi Advocatiam commisisse Brisgoviæ. At Landgraviatus ab Advocatia semper fuit diversus. Landgraviatum a Comitatu Friburgi diferte distinxit, sibi que servavit Eginon, quum valediceret Friburgo. (c)

Friburgenses, empta a Comite suo libertate, Leopoldo Austr. sese tradiderunt, qui jura Comitis Friburg. adeptus est, sed non jura Landgravii, Landgraviatus cum non potuerit vendi; quem Comites jure antichretico a Marchionibus Hachbergæ, Marchiones ab Imperio jure feudi tenuerunt.

Anno 1379. Advocatus provincialis Austriacus Brisgoviæ, Waltherus a Dicka, Marchionis Hachberga-Saufenbergici subjectos, in Keppenbacensium Militum ditione habitantes, tribus ejusdem

(b) *Oesterreich. Beantwortung contra Bayern* pag. 65.

(c) His verbis: „*vorbehebt u. usgenommen die Landgraffschaft in Brisgow mit der Mannschaft u. mit allen iren Rechten.*“ Anonymus allegatus pag. 62. exceptionis hujus verba sequentia omisit: *in Brisgow mit der Mannschaft.*

Marchionis Judiciis annuis Provincialibus obnoxios esse pronuntiavit. (d)

§. XIX.

Anno 1395. memorabilis illa Landgraviatus Brisgoici in subfeudum conversio contigit. Pridie Kal. Aug. Conradus, Comes Friburgi, sororis suæ Annæ maritum, Rudolphum, Marchionem Hachberga - Saufenbergicum, Landgraviatus, a majoribus ejus, titulo pignoris, ut ipse fatetur, ad se delati, heredem absque ullo onere instituit, si post mortem suam nullam prolem reliquerit. Paulo post (e) Conradus, secum ipse mente revolvens, quod septingentæ illæ marcæ, pro quibus facta Landgraviatus oppigneratio, ex diuturna ejus possessione abunde perceptæ sint, in judicio Civitatis Neoburgensis ad Rhenum pignus istud Rudolfo Marchioni sponte ac libere reddidit. Rudolfus eadem die & loco vicissim Landgraviatum in subfeudum contulit Conrado. Ita oppigneratio in feudum conversa est; eo forte consilio, reditum ejus ad se suosque certiolem ut redderet Marchio.

Landgraviatus in subfeudum mutatus.

K k k 3

(d) Mentio hac in Charta fit suppliciorum, quæ in terris Saufenbergicis de damnatis ad mortem sumebantur, tribus in locis, *zu dem Gestul, zu der Harteichen, zu dem Kefferholz.*

(e) Septembris initio.

Conventum est etiam, ut singulis annis die S. Jacobi coerulei coloris accipitrem (f) Domino directo offerret Vasallus.

§. X X.

Investi-
turae Mar-
chionum.

Anno 1401. Rupertus Imp. eundem Marchionem Rudolphum de Landgraviatu Brisgoviae cum Judicio Provinciali, banno sanguinis, vasallis ac reliquis juribus, in quibus jus retinendi ac perfequendi ecclesiarum & monasteriorum homines proprios, rite investivit. (g) Similem investituram Marchioni Sigismundus Imp. An. 1417. triennioque post Marchio Conrado Comiti ejusdem Landgraviatus subinfeudationem concessit. Sed & An. 1429. à Sigismundo idem Marchio Rudolfus cum filio suo Wilhelmo novam investituram obtinuit.

Hæc omnia facta sunt vivis Friburgi Comitibus, qui vendito Friburgo Landgravii inferioris Brisgoviae permanferant. Landgraviam enim a Marchionibus in subfeudum tenere.

§. X X I.

Lites.

Anno 1424. inter Marchionem Hachberga-Saufenberg. ac vicos nonnullos alienæ ditionis, in superiore Brisgovia sitos, lite

(f) Einen blauen Habbich.

(g) SCHILTERI Institut. Juris publ. Tom. I. pag. 88.

exorta, constituti sunt arbitri, Burcardus Munch de Landsron, Dietericus de Amplo Molendino, Ulmannus de Pfirt, aliique; qui auditis testibus statuerunt, judicia capitalia intra septa (*h*) vicorum *Schliengen & Steinensstatt* ad scultetos eorum & incolas; extra septa vero ad Marchionem spectare, ut Landgravium Saufenhartæ, (*i*) id est, superioris Brisgovix; imo damnatos a sculteto & incolis eidem Marchioni ad supplicium tradendos. Renovata deinceps controversia, sententia hæc a Senatu Basil. An. 1458. ut arbitro firmata est.

§. X X I I.

Hoc ipso anno inferioris quoque Brisgovix Landgraviatus morte Johannis, Comitum Friburg. postremi, ad Marchiones Hachbergenses, dominos directos, redierat. Recapitulatio.

In quarta ista periodo, quæ *Sausenbergo-Friburgica* est, quæque ab Anno 1318. usque ad Comites Friburgenses An. 1458. extinctos, adeoque per 140. annos duravit, tria temporum annotamus momenta.

(*h*) Germ. *Etter*.

(*i*) In Actis hujus litis Marchio sæpius *Landgraf am Saufenhart* dicitur. Brisgovix superioris & inferioris collimitium ad Augenam vicum est. Quæ infra hunc limitem, simpliciter *Hart*, quæ supra, *Sausenhart*, id est, Harta meridionalis dicitur. Acta hæc Ms. in Tabulario Bada-Durlacensi extant.

Primum est Landgraviæ oppigneratio, quod Anno 1318. evenit.

Secundum est An. 1395. quo oppigneratio Landgraviatus inferioris a Marchionibus in subfeudum mutata.

Tertium est An. 1458. quo, extinctis Friburgi Comitibus, Landgraviatus inferior, illis in subfeudum concessus, ad dominos directos, Marchiones nempe Saufenbergicos, rediit. Saufenbergicos autem An. 1503. extinctis, ad Badenses Marchiones, proximos nempe agnatos, cum Saufenbergicis, quibus adhæserat, terris tranfivit.

§. XXIII.

Epocha
Badensis.

Itaque ab Anno 1503. quo Landgraviatus ad Badenses pervenit, constituenda foret ejus periodus quinta, nisi omnis ejus vis & auctoritas sub hac ipsa periodo pedetentim expirasset; quod & Alfaticis antea Landgraviatibus, aliisque apud Germanos evenit. (1) Crescente enim Statuum illius Regni potentia, jurisdictio ad Proceres translata & nova Imperii Tribunalia instituta sunt; unde Landgraviales mali paulatim neglecti, denique omnino conciderunt.

Nec silentio transeundum, quod An. 1478. Sigismundus Archidux a Rudolpho, Hachbergæ Marchione, petiit, ut ostenderet,
quo

(1) De decrementis & extinctione Landgraviatum Alfaticæ vide *Asiatia Illustrat.* Tom. II. pag. 127. & 133.

quo jure Landgraviatum Brisgoviae & Dynastiam Badevillae possideret. Utrumque Rudolphus demonstravit Friburgi. (m)

Quum extinctis Hachberga-Sausenbergicis, agnatis suis, successissent Badenses, Christophorus omnes Badensium terras possidens solus, tres Domus suae Lineas condidit, quae morte Philippi redactae ad duas; quarum factores erant Bernhardus atque Ernestus. Hic Lineae Bada-Durlacensis auctor *Landgravii in Sausenberg* titulo primum uti coepit in Literis, quas ad Carolum V. Imp. An. 1522. scripsit, in quibus contra Ensisheimense Regimen querelas instituit. (n) Ab hoc tempore continuatus est hujus tituli a Badensibus usus. Ferdinandus Archi-Dux nomine fratris sui Imperatoris respondit, atque in Literis (o) eodem titulo ornavit Ernestum. Postea temporis tamen Austriaci Marchionibus hac super re litem moverunt.

Ceterum Brisgovia a seculi XIV. temporibus in Austriacam & Badensem coepit distingui. Postquam enim Habsburgici in

(m) Reperiuntur haec in Codice Tabularii Bada-Durlacensis, ejus rubrum: *Alta die Landgraffschaft im Brisgau betreffend.*

(n) Formula haec erat: *Marggraf zu Baden und Hachberg, Landgraf zu Sausenberg, Herr zu Rœteln und Badenweiler.*

(o) Literae scriptae sunt Moguntiae d. 5. Maji 1522.

Alfatiae, Helvetiae & Austriae partibus opes suas immensum extenderant, in Brisgoviam denique seculo XIV. ex Alfatia transgressi; Brisfaco, Friburgo, Neoburgo, aliisque oppidis, castris & terris suae Domui adquisitis, consanguineos ibi suos repererunt Badenses.

§. XXIV.

Landgra-
viorum
jura.

Synopsis rerum, quas ex monumentis chronologico ordine huc usque protulimus, docet, fuisse tempus, quo Brisgoviae Landgravius, uti Landgravii Alfatiae, jurisdictionem civilem, capitalem, (p) atque feudalem (q) exercuit. Malli Landgraviales habiti sunt Brombaci A. 1276. Tenningae A. 1296. Waldkirchae A. 1298. Burghemii ad Rhenum A. 1306. Sliengae A. 1309. Tannenkirchae A. 1356. & alibi, prout opportunum videbatur Landgravio. In superiore Brisgovia Saufenbergici Marchiones judicium Landgraviale ante castrum Roetelense in area subdivali frequenter habuerunt, quod a loco *Kapfgericht* fuit nuncupatum.

Extinctis Sueviae Ducibus, securitatis publicae cura quoque commissa Landgraviis; sine quorum consensu nullum in

(p) Vid. ad An. 1424.

(q) Ad An. 1296. & 1309.

Brigovia castrum ædificare licebat, ut Rudolphus I. peculiari Diplomate Anno 1279. stabilivit.

Landgravio insuper Jus conductus per provinciam, jus naufragas in Rheno naves cum mercibus fisco addicendi, (r) aliaque jura competebant.

Qualiscunque autem fuerit Landgraviorum veteris ævi potestas, illa sane progressu temporis iisdem gradibus pedetentim descendit, quibus Principum, Comitum, Nobilium atque Civitatum Germaniæ suprematus, superioritatem territorii quem vocant, ascendit; postquam nempe singuli Status in terris suis devenere Landgravii.

Pro Insignibus Landgraviatus Brigoviæ a multis habitus fuit leo ruber cum aurea corona in argenteo campo. Sed Insignia Landgrav.

L 11 2

(r) Jus hoc Anno 1419. exercitum est in naufraga bona navis Waltheri de Andlau; & agnitum ab arbitris inter Episcopum Basil. & Marchionem Hachbergæ Anno 1424. Germani jus hoc *Strandrecht*, *Grundruhrrecht* & simpliciter *Grundruhr* vocarunt; quod non in Germania modo, sed & apud alias invaluit gentes.

---

erronea opinio hæc est. Leo enim primum fuit Zaringorum Insigne. (s) Christophorus ex Marchionibus primus Insignibus suis Badensibus hunc leonem adjecit, postquam Saufenbergicam hereditatem adierat. (t)

(s) Vide supra in Zaringicis pag. 195.

(t) Leo in Insignibus Badensibus primum occupat locum ; Usenbergica autem ala secundum.

DYNA-